

YEGAH MUSICOLOGY JOURNAL

<https://dergipark.org.tr/en/pub/ymd>

e-ISSN: 2792-0178

Article Type / Makalenin Türü : Research Article / Araştırma Makalesi
Date Received / Geliş Tarihi : 30.10.2025
Date Accepted / Kabul Tarihi : 02.12.2025
Date Published / Yayın Tarihi : 31.12.2025
DOI : <https://doi.org/10.51576/ymd.1813951>
e-ISSN : 2792-0178
Plagiarism /İntihal : This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir.

KADIN HAFIZASIYLA YÖRESEL KÜLTÜRÜ YAŞATMAK AFYONKARAHİSAR TINAZTEPE'DEN UMMUHAN BİSİ ÖRNEĞİ

KALIN, Emrah¹, ARIKAN, Süleyman²

ÖZ

Bu çalışma, Afyonkarahisar'ın Tınaztepe yöresinde yaşayan kaynak kişi Ummuhan Bisi'nin müzikal hafızası üzerinden kadınların halk müziği geleneğindeki konumunu, kendisinden derlenen türküler ve yerel kültürel aktarım süreçlerindeki rollerini incelemektedir. Çalışmanın temel amacı, kadın hafızasının yöresel müzik kültürünün korunması ve sürdürülebilirliğindeki işlevini ortaya koymaktır.

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Alan çalışması kapsamında görüşme yapılan Ummuhan Bisi' den yöre müziğine dair bilgiler edinilmiş, bu bağlamda toplam on bir türkü derlenmiş ve kayıt altına alınmıştır. Elde edilen bulgular, içerik ve betimsel analiz yöntemleriyle çözümlenmiş, notaya alınan türküler ayrıca müzikal analiz

¹Öğr. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türk Halk Müziği Bölümü, emrahkalin@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9376-6117>

²Öğr. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türk Halk Müziği Bölümü, s.arikan@aku.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8264-1749>

yöntemleriyle incelenmiştir. Tınaztepe yöresine özgü olarak derlenen türküler ninni, iş türküleri, kına-düğün türküleri ve asker türküleri olarak sınıflandırılmıştır. Sonuç olarak, kadın hafızası olarak Ummuhan Bisi, Tınaztepe’de yerel müzik kültürünün önemli bir aktarıcısı olduğu fikrini ortaya koymaktadır. Ummuhan Bisi örneği, kadınların kültürel kimliği koruyan ve aktaran önemli bir figür olduğunu göstermektedir. Bu araştırmanın, yöresel müzik geleneğinin korunmasına yönelik etnomüzikolojik ve kültürel miras odaklı yeni çalışmalara zemin hazırlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afyonkarahisar, Tınaztepe, derleme, Ummuhan Bisi, Türk halk müziği.

PRESERVING LOCAL CULTURE THROUGH WOMEN’S MEMORY: THE CASE OF UMMUHAN BİSİ FROM TINAZTEPE, AFYONKARAHİSAR

ABSTRACT

This study examines the role of women in the folk music tradition, the songs collected from Ummuhan Bisi, and their function in local cultural transmission through the musical memory of her, a tradition bearer living in the Tınaztepe region of Afyonkarahisar. The main aim of the study is to reveal the function of women’s memory in the preservation and sustainability of local musical culture. The research was conducted using one of the qualitative research methods, the interview technique. During the field study, interviews were held with Ummuhan Bisi, who provided information on the local music tradition the local music tradition was obtained. In this context, a total of eleven folk songs were collected and recorded. The collected data were analyzed using content and descriptive analysis, and the notated songs were further examined through musical analysis. The songs specific to the Tınaztepe region were categorized as lullabies, work songs, henna-wedding songs, and soldier songs. As a bearer of women’s memory, Ummuhan Bisi represents an key transmitter of the local musical culture in Tınaztepe. Her example demonstrates that women are key figures in preserving and transmitting cultural identity. It is anticipated that this research will form the basis for future ethnomusicological and cultural heritage studies concerned with the preservation of the local musical tradition.

Keywords: Afyonkarahisar, Tınaztepe, field collection, Ummuhan Bisi, Turkish folk music.

GİRİŞ

Afyonkarahisar, Anadolu'nun kadim kültür merkezlerinden biri olarak zengin bir halk kültürüne sahiptir. Bu zengin kültürel birikim içinde en dikkat çeken unsur, sözlü kültür geleneğine dayalı müziksel halk ürünleridir. Coğrafi konumu itibarıyla Ege, İç Anadolu ve Akdeniz kültür bölgelerinin kesişiminde yer alan şehir, bu bölgelerin müzik karakterini ve çok katmanlı yapısını yansıtan özgün bir kültürel dokuya sahiptir (Yaşar, 2019: 12). Afyonkarahisar iline bağlı bir yerleşim birimi olan Tınaztepe, tarihi ve kültürel dokusu bakımından Batı Anadolu'nun önemli halk kültürü merkezlerinden birisidir. Coğrafi konumu itibarıyla hem İç Anadolu hem de Ege kültür havzalarının etkileşim alanında yer alması, Tınaztepe'ye zengin bir sözlü kültür mirası kazandırmıştır (Karazeybek ve diğerleri, 2009). Bu miras; türküler, maniler, ağıtlar, hikâyeler, masallar ve geleneksel ritüeller aracılığıyla toplumsal hafızanın taşıyıcılığını üstlenmektedir. Bu yönüyle Tınaztepe, yalnızca bir yerleşim alanı değil, aynı zamanda yaşayan bir kültürel bellek mekânı olarak değerlendirilebilir. Sözlü kültür, halkbilimi araştırmalarında toplumsal kimliğin inşa edildiği ve sürdürüldüğü temel alanlardan biridir. Yazılı kültürün sınırlı olduğu kırsal topluluklarda sözlü anlatılar, bireylerin geçmişle kurduğu bağı canlı tutar; topluluk içi değerlerin, inançların ve yaşam biçimlerinin sürekliliğini sağlar. Bu bağlamda, Gülüm (2021: 221) “*Kültürel imgelerin yaratımı, yeniden üretimi, aktarımı ve uzamsal-mekânsal dolaşımı açısından sözlü edebiyatın kültür aktörleri stratejik bir öneme sahiptir*” ifadesiyle, kültür aktarımında sözlü geleneğin ve taşıyıcı bireylerin önemine dikkat çekmiştir. Sözlü kültürün aktarımında ve korunmasında özellikle kadın belleği belirleyici bir rol üstlenmektedir. Gümüş (2021: 11) yaptığı çalışmada, “*Sözlü kültür unsurlarını belleğinde taşıyan kadınlar, çocuklarına ninni, masal, ağıt ve mâni gibi türleri kullanarak aktarımı gerçekleştirir*” diyerek bu rolü açık biçimde ifade etmiştir. Kadınlar, gündelik yaşamın örgütleyicisi olmalarının yanı sıra, kültürel sürekliliğin başlıca öznesi hâline gelmiştir. Tınaztepe yöresinde sözlü geleneklerin korunmasında bu rolü somutlaştıran figürlerden biri kadın kaynak kişi olarak Ummuhan Bisi'dir. Bu yönüyle Ummuhan Bisi, Tınaztepe'nin kültürel sürekliliğinde bir “hafıza taşıyıcısı” olarak değerlendirilmekte ve kadın belleğinin yerel kimliğin inşasındaki önemini görünür kılmaktadır. Bu çalışmada temel amaç; kadın belleği aracılığıyla yöresel kültürün nasıl yaşatıldığını Ummuhan Bisi örneği üzerinden incelemektir. Araştırma, Tınaztepe yöresinde sözlü kültürün toplumsal hafıza içindeki yerini belirlemeyi, kadın aktarıcının bu süreçteki işlevlerini halk bilimine özgü bir bakış açısıyla ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayrıca Tınaztepe, Afyonkarahisar müzik kültürünün sürekliliğinde kadınların

üstlendiği aktarıcılık işlevinin halkbilimi literatüründe ele alınması yönüyle önem arz etmektedir. Tınaztepe gibi yerel örnek üzerinden kadın hafızasını kültürel kimliğin yaşatılmasında temel bir unsur olarak değerlendirmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde modernleşme, göç ve kitle iletişim araçlarının etkisiyle yerel kültürün aktarım kanalları zayıflamakta, sözlü gelenekler unutulma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Tınaztepe yöresinde de bu süreç belirgin olmakla beraber yöreye ait türküler, ağıtlar ve anlatılar aktarıcı kuşakların azalmasıyla birlikte neredeyse yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Çalışma bu ürünleri tespit etme ve literatüre kazandırma açısından önemli olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, Tınaztepe yöresine özgü sözlü kültür ürünlerinin ve kadın hafızasına dayalı aktarım biçimlerinin modernleşme, göç ve toplumsal değişim süreçleriyle birlikte yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunması çalışmanın problem durumu olarak belirlenmiştir. Araştırma, kadın belleğinin sözlü kültürün yaşatılmasındaki belirleyici rolünü Ummuhan Bisi örneği üzerinden inceleyerek, yerel kültürel belleğin korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına yönelik farkındalık oluşturmaya amaçlamaktadır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Afyonkarahisar ili Tınaztepe ilçesi oluşturmaktadır. Tınaztepe, sahip olduğu tarihsel birikim, yerel müzik geleneği ve sözlü anlatı kültürü bakımından bölgenin önemli halkbilimsel alanlarından birisidir. Araştırmanın örneklemine ise, Tınaztepe yöresinde yaşayan ve yöre kültürüne ilişkin türkü, ve anlatı repertuvarını belleğinde taşıyan kaynak kişi Ummuhan Bisi oluşturmaktadır. Ummuhan Bisi, sözlü kültürün aktarımında aktif rol oynayan, yöresel müzik ve anlatı geleneğini günümüze ulaştıran bir kültürel hafıza temsilcisidir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, Afyonkarahisar ili Tınaztepe ilçesi ile sınırlıdır. Çalışmada elde edilen veriler, yalnızca kaynak kişi Ummuhan Bisi'den ve kendisinden derlenen, türkü ve sözlü anlatı örnekleri ile sınırlıdır. Bulgular, bu kişinin kültürel belleğine ve aktarım biçimlerine özgü olup farklı bölgeler veya topluluklar için genellenemez. Ayrıca araştırma, nitel veri toplama teknikleri (görüşme, gözlem, derleme) çerçevesinde yürütülmüş olup, çalışma zamanı ve saha koşullarıyla sınırlıdır.

YÖNTEM

Gerçekleştirilen bu alan araştırması; nitel araştırma yaklaşımlarından literatür tarama, gözlem, görüşme ve betimsel analiz yöntemleri kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma sürecine yönelik Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler etik kurulundan 05.11.2025 tarihinde etik kurul onay belgesi alınmıştır. Bu araştırma, nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Tınaztepe yöresinde kadın hafızasının sözlü kültürün aktarımındaki rolünü anlama, belgeleme ve çözümleme maksadı gözetilmiş ve örnek olay deseninden yararlanılmıştır. Araştırmanın saha çalışması, Tınaztepe ilçesinde gerçekleştirilmiş; Ummuhan Bisi'nin anlatı ve türkü repertuarı, katılımcı gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleriyle kayıt altına alınmıştır. Elde edilen veriler, içerik ve tema analizi yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada veri toplama süreci, yarı yapılandırılmış görüşme formu, gözlem notları, ses ve video kayıtları ile alan günlüğü aracılığıyla yürütülmüştür. Toplanan veriler, betimsel analiz ve tema analizi teknikleriyle çözümlenmiş, elde edilen bulgular; müzikal analiz, kültürel bellek, sözlü kültür ve kadın hafızası kavramları bağlamında yorumlanmıştır.

İlgili Araştırmalar

Özdek (2010) yapmış olduğu çalışmada türkülerin aktarımcısı olarak kadının rolünü ele almış ve kadın ağzından tespit edilen eserlerin değerini ve önemini ortaya koymuştur. Çınar (2010) çalışmada sözlü kültürün taşıyıcısı olarak kadınların halk anlatıları, ninniler, mâniler ve türküler aracılığıyla kültürel belleği nasıl canlı tuttuklarını ele almıştır. İrten (2019) çalışmada, kadınların müzikal kimliğin oluşumundaki yerini ve gelecek nesillere aktarmadaki rolünün önemine değinmiştir. Gök-Akyıldız (2020) Teke yöresi türkülerinde kadının kaynak kişi ve kültürel anlamda taşıyıcı yönünü ele almıştır. Merdin (2023) yaptığı çalışmada yöre kültürü tespiti ve kadın icracıları ele alan araştırma sonuçlarına yer vermiştir. Özdemir (2024) yaptığı çalışmada kadın figürünün kültürel bağlamda taşıyıcı ve aktarıcı rolüne vurgu yapmış ve ilgili çalışmaların artması yönünde çalışma verilerini paylaşmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında; Afyonkarahisar geleneksel halk müziği, Tınaztepe geleneksel halk müziği, Ummuhan Bisi'nin yaşam öyküsü, Bisi'den derlenen eserlerin nota içeriği ve derlenen eserlerin müzikal analizlerini içeren bulgulara yer verilmiştir.

Afyonkarahisar Geleneksel Halk Müziği Kültürü

Afyonkarahisar tarihsel süreç açısından pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış önemli bir şehir konumundadır. Bu konum şehrin zengin bir kültürel mirasa sahip olduğunu göstermektedir. Bu kültürel miraslar içerisinde şüphesiz müzik kültürü dikkat çeken bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyanın bilinen ilk müzik yarışmasının bu topraklarda yapıldığı, Frigler, Hititler ve benzer medeniyetlerin bu topraklara bırakmış olduğu müzikal değerler açısından incelendiğinde Afyonkarahisar'ın bu anlamda zengin bir mozaiki bünyesinde barındırdığı fikrini bize sunmaktadır. Konuyu geleneksel halk müziği açısından ele almak gerekirse; Ege, Akdeniz ve Orta Anadolu müzik kültürünün etkileri gözlenmektedir. Bu bağlamda TRT Türk halk müziği nota arşivine kayıtlı 97 adet eser tespit edilmiştir. Afyonkarahisar'da yapılan derleme faaliyetleri söz konusudur ki bu faaliyetlerin birçoğu Ege Üniversitesi ve Afyon Kocatepe Üniversitesi tarafından gerçekleştirilmiş olup, tespit edilen bulgular; kitap, tez ve makale gibi bilimsel çalışmalarda yer almıştır. Geleneksel müziğin icra edilen ortamlarına bakıldığı zaman; seslendirilen eserlerin düğün-asker uğurlama ve oda toplantılarında icra edildiği görülmektedir. Çalgı çeşitliliğine bakıldığında ise bağlama, cümbüş, ud, kanun, klarnet ve vurma çalgıların kullanıldığı görülmektedir.

Tınaztepe Geleneksel Halk Müziği Kültürü

Tınaztepe yöresinde müzik, yaşamın temel dinamiklerinden biri olarak karşımıza çıkar. Yörenin halk müziği geleneği, bireysel ve toplumsal yaşamın hemen her evresine nüfuz etmiş, doğumdan ölüme kadar süregelen ritüeller aracılığıyla kültürel kimliğin korunmasında başat rol oynamıştır. Yörede geleneksel müzikleri icra eylemi için “türkü söylemek” yerine “türkü çığırmak” ifadesi kullanılmaktadır. (Bisi, kişisel Görüşme,2025). Bu dilsel farklılık, müziğin yalnızca ses üretimi değil, duygusal bir iç dökme, bir “hâl anlatma” biçimi olarak algılandığını düşündürmektedir. Tınaztepe’de müzikle ilk temas, doğumla birlikte başlar. Annelerin çocuklarını uyutmak, sakinleştirmek veya onlara iyi dileklerde bulunmak amacıyla söyledikleri ninniler, yörede “nenni” adıyla bilinmektedir. Bu ezgiler, genellikle sade yapıları ve içten sözleriyle annenin duygusal

dünyasını yansıtır. Ninni kavramının varlığı Sümer ve Mezopotamya kültürlerine kadar inmekte olup (Yaltırık, 2012: 58-59), Türklerin zengin birikimi ile çocuğun dil gelişimi açısından önemli olduğu görülmektedir (Eroğlu, 2018: 35).

Gençlik ve üretim dönemi, müziğin toplu çalışma alanlarında işlevsel biçimde kullanıldığı bir evredir. Tarla ve yayla yaşamı ise müziğin ritmik gücünden yararlanılarak düzenlenir. “Tarla türküsü” adı verilen ezgiler; tarımsal işleri kolaylaştırmak, birlikte çalışma becerilerini geliştirmek ve iletişim kurabilmek gibi işlevleri üstlenir. Bu türkülerde doğa, bereket, seveda ve özlem temaları sıklıkla işlenir. “Karabiber soyulmaz mı” gibi yöresel örnekler, üretim kültürüyle duygusal ifadenin iç içe geçtiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Yörenin en zengin müzikal ortamı düğün törenleri olarak dikkat çekmektedir. Düğünler genellikle salı-perşembe arası yapılıp ve üç gün sürer bu günlerin dışında genellikle düğün yapılmamalıdır. Salı günü “davet okuma” ya da “ünne” adı verilen çağrıyla başlar. Bu ilk gün, köyün sosyal örgütlenmesinin bir yansıması olarak kabul edilmektedir. “Ayak çalgısı” olarak adlandırılan davul, trompet veya klarnetten oluşan küçük müzik toplulukları düğün alayını köy içerisinde gezdirir. Bu süreçte düğün sahibi olan aile büyükleri davetler verir ve düğün grubu içerisinde yer alan kişiler de bu davetlere katılır. Bu yürüyüşlerde ise “Kevran endi” veya “Güdük Minare” gibi türküler söylenir. İkinci gün, “çeyiz asma” töreniyle devam eder ve düğün boyunca kadınlar ile erkekler ayrı mekânlarda kendi topluluklarına özgü eğlenceler düzenler. Düğünlerin en duygusal anları olan kına merasimleri “kına türküleri” adı verilen türküler ile sürdürülür. Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan “kına türküleri”, (Açar& Şen, 2014: 423) duygusal yoğunluğu yüksek örneklerdir ve gelinin baba evinden ayrılışını dramatik bir dille yansıtılır. Gelin saç kesimi, kına yakılma anı ve gelinin baba evinden çıkarılması sırasında söylenen türküler, ayrılığın hüznü atmosferini yansıtır. Özellikle “saç kesimi” adı verilen anda “Sarı saçtan tel ayrılır, kız anadan zor ayrılır” dizeleriyle bilinen gelin ağlatma türküsü, yörede bu sürecin simgesi haline gelmiştir. Bu tür türküler hem bireysel duyguların hem de kuşaklar arası aktarımın güçlü bir göstergesi olarak değerlendirilir.

Asker uğurlama veya asker yolu bekleme süreçlerinde ise “Çukurören Evleri” adlı türkü, yörede “seferberlik türküsü” olarak anılır ve yaygın bir şekilde söylenir. “Mezarımın Taşı Kılbye Karşı” isimli eser ise yörede ağıt olarak derlenmiştir.

Bir Kaynak Kişi Ummuhan Bisi’nin Yaşam Öyküsü

1952 yılında Afyonkarahisar’ın Tınaztepe kasabasında doğan Ummuhan Bisi, yöre kültürüne ilişkin bilgi ve anlatılarıyla önemli bir kadın kaynak kişidir. Altı kardeşin en büyüğü olan Bisi, üçü

BİSİ ÖRNEĞİ

kız üçü erkek kardeşten oluşan, geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlayan bir ailede büyümüştür. Ummuhan Bisi, herhangi bir okul eğitimi almamış olmakla birlikte, okuma yazmayı kendi çabasıyla öğrenmiştir. Bu yönüyle o, geleneksel kadın rollerinin sınırlarını aşarak kendine özgü bir öğrenme ve ifade alanı yaratmıştır.

Fotoğraf 1. Ummuhan BİSİ.

Bisi'nin müzikle ilişkisi çocukluk döneminde başlamıştır. Türkülere olan ilgisinin kaynağını, “Dükdük kızı Fadime” olarak bilinen, yörede sözüne itibar edilen babaannesine dayandırmaktadır. Babaannesinin halk içinde saygın bir konuma sahip olması, müzik ve sözlü kültür geleneğini aile içinde işlevsel hâle getirmiştir. Ummuhan Bisi, bu ortamda türkü söyleme geleneğini gözlemleyerek ve dinleyerek öğrenmiştir. Bisi, halk müziği icrasında tef ve yörede “iliğen” olarak adlandırılan leğen benzeri çalgıları kullanmaktadır. Kayınvalidesinin de türkü söyleyen, eğlencelere katılan bir kadın olması, bu kültürel aktarımın evlilik yoluyla yeni bir boyut kazanmasına aracılık etmiştir. Evlilik sonrasında üç kız ve bir erkek çocuğa sahip olan Ummuhan Bisi, yaşamının önemli bir bölümünü tarımsal üretim ve ev içi faaliyetleriyle geçirmiştir. 1974-1984 yılları arasında İstanbul'da yaşamış, bu dönemde Tınaztepe kültürüne ait müzikal ve sözlü unsurları sürdürmeye devam etmiştir. İstanbul'daki yaşam onun için hem yeni bir çevre hem de yöresel kültürden uzaklaşma tehlikesi anlamına gelse de Ummuhan türkü söyleme alışkanlığını sürdürmüş, kent yaşamına rağmen yöresel dokuyu korumayı başarabilmiştir.

Ummuhan Bisi'nin Kaynaklık Ettiği Halk Müziği Örnekler

Çalışmanın bu bölümünde Tınaztepe yöresine ait Ummuhan Bisi'den derlenmiş türkülere ait nota içeriklerine ve analizlerine yer verilmiştir.

NENNİ DİYEM UYUDEM

Yöresi: Afyonkarahisar / Tınaztepe

Kaynak Kişi: Ummuhan BİSİ

Tespit Tarihi: 01.09.2025

Derleyen: Emrah KALIN

Halil İlker BİSİ

Notalayan: Süleyman ARIKAN

The musical notation is written on a single staff in a treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The tempo is marked with a common time signature (C). The lyrics are written below the notes. The melody consists of several phrases, some of which are repeated. The lyrics are: "Nen ni di yem u yu dem İ zin ver Al la hım bö yü dem Gu zu la rı nan yü rü dem Nen ni gu zum nen ni".

-1-

Nenni diyem uyudem
İzin ver Allahım büyüdüm
Guzularınan yürüdüm
Nenni guzum nenni

-2-

Nennilerin benim olsun
Uykularım gözüne dolsun
Her dertlerin bana gelsin
Nenni guzum nenni

Nota 1. Tınaztepe'den Derlenmiş "Nenni Diyem Uyudem" adlı Ninni Örneği.

Nenni Diyem Uyudem: Nota 1. incelendiğinde; Hicaz makam dizisinde, inici-çıkıcı seyir özelliğine sahip ve ses genişliği 6 sestir. Eser serbest usûle sahiptir. Eser biçimsel olarak analiz edildiğinde ise a+b şeklinde 2 cümleden oluştuğu tespit edilmiştir.

BİSİ ÖRNEĞİ

ÜMMÜ ÇEŞMESİNİN ÖNÜ ÇAYIRLIK

Yöresi: Afyonkarahisar / Tınaztepe

Kaynak Kişi: Ummuhan BİSİ

Tespit Tarihi: 01.09.2025

Derleyen: Emrah KALIN

Halil İlker BİSİ

Notalayan: Süleyman ARIKAN

Süre: 80

Üm mü çeş me si nin ö nü

ça yır lık

Genç ya şım da ne zo ru muş

ay rı lık ay rı lık

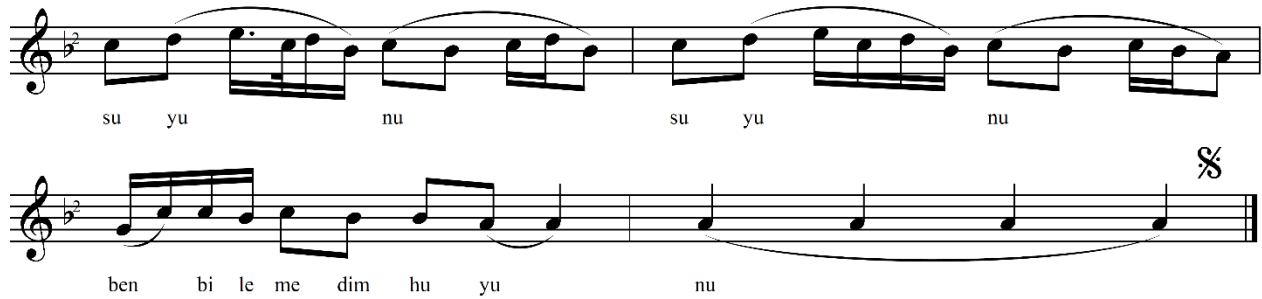
ge lin Üm müm ay rı lık

E de me dim bir yi ği de

ga rı lık

Var git Üm müm var git dol dur

Ümmü Çeşmesinin Önü Çayırılık - 2 -

-1-

Ümmü çeşmesinin önü çayırılık
Genç yaşında ne zorumuş ayrılık
Edemedin bir yeğide garılık

*Var git Ümmüm var git doldur suyunu
Suyunu ben bilemedim huyunu*

-2-

Ümmü çeşmesinde esbap yumuşlar
Yumuş yumuş gül dalına sermişler
Sevmediğim yare sevdi demişler

*Var git Ümmüm var git doldur suyunu
Suyunu ben bilemedim huyunu*

Nota 2. Tınaztepe'den Derlenmiş "Ümmü Çeşmesinin Önü Çayırılık" adlı İş Türküsü Örneği.

Nota 2.'de görüldüğü üzere *Ümmü Çeşmesinin Önü Çayırılık* isimli eser müzikal açıdan incelendiğinde; Uşşak makam dizisinde, inici-çıkıcı seyir özelliğine sahip ve ses genişliği 8 sestir. Eserin usûl yapısı 4/4'dür. Eser biçimsel olarak analiz edildiğinde ise A (a+b) şeklinde tek bölümlü ve 2 cümleden oluştuğu tespit edilmiştir.

BİSİ ÖRNEĞİ

SARI ÇAMIN AYAZI

Yöresi: Afyonkarahisar / Tınaztepe

Kaynak Kişi: Ummuhan BİSİ

Tespit Tarihi: 01.09.2025

Derleyen: Emrah KALIN

Halil İlker BİSİ

Notalayan: Süleyman ARIKAN

Süre: ♩ 100

Sa rı ça mın a ya zı Sa rı ça mın a ya zı

Gül me me le rin be ya zı Gül me me le rin be ya zı

Ve ri ve rin pi ya zı Ve ri ve rin pi ya zı

Bek le di rin a ya zı Bek le di rin a ya zı

A man a man a man mı ri mı ri mit di ri ver Gü zel le ri bağ rı na bas tı ri ver çir kin le ri hen de ğe kak tı ri ver

-1-

Sarı çamın ayazı
Gül memenin beyazı
Veriverin piyazı
Bekledirin ayazı

*Aman aman mıri mıri mittiriver
Gözelleri bağrına bastırır
Çikinleri hendeğe kaktırır*

Nota 3. Tınaztepe'den Derlenmiş "Sarı Çamın Ayazı" adlı İş Türküsü Örneği.

-2-

Sarı çama yaslandım
Yağmır yağdı ıslandım
Ben yarimiñ goynunda
Lokumunan beslendim

*Aman aman mıri mıri mittiriver
Gözelleri bağrına bastırır
Çikinleri hendeğe kaktırır*

Sarı Çamın Ayazı (nota 3).: Eser müzikal açıdan incelendiğinde; Uşşak makam dizisinde, inici-çıkıcı seyir özelliğine sahip ve ses genişliği 8 sestir. Eserin usûl yapısı 9/8 ve 3+2+2+2 metrik yapıya sahiptir. Eser biçimsel olarak analiz edildiğinde ise A(a+b) şeklinde tek bölümlü ve 2 cümleden oluştuğu tespit edilmiştir.

KARABİBER SOYULMAZ

Yöresi: Afyonkarahisar / Tınaztepe

Kaynak Kişi: Ummuhan BİSİ

Tespit Tarihi: 01.09.2025

Derleyen: Emrah KALIN

Halil İlker BİSİ

Notalayan: Süleyman ARIKAN

Süre: 70

Ga ra bi ber so yul maz yar cil ve ne do yul maz

Gü zel sa ran yi gi din hiç gol la rı yo rul maz

Ga ra bi be rim ga ra bi be rim ev li de de gil ben be ka rım

Ba şım a lır di yar di yar ben gi de rim

-1-

Gara biber soyulmaz
Yar cilvene doyulmaz
Güzel saran yiğidin
Hiç golları yorulmaz

*Garabiberim garabiberim
Evli değilben bekarım
Başım alır diyar diyar ben giderim*

-2-

Gara biber aşolmaz
Bundan hilal gaş olmaz
Bundan hilal gaş olsa
Hovardaynan baş olmaz

*Allı da yar bollu da yar
Gaşları gözleri sürmeli vay
Elleri golları gınalı da yar*

Nota 4. Tınaztepe'den Derlenmiş "Karabiber Soyulmaz" adlı İş Türküsü Örneği.

Karabiber Soyulmaz (nota 4.) Eser müzikal açıdan incelendiğinde; Hüseyini dizisinde, inici-çıkıcı seyir özelliğine sahip ve ses genişliği 8 sestir. Eserin usûl yapısı 4/4'dür. Eser biçimsel olarak analiz edildiğinde ise A (a+b) şeklinde tek bölümlü ve 2 cümleden oluştuğu tespit edilmiştir.

BİSİ ÖRNEĞİ

SÖĞÜDÜN YAPRAĞI DAL ARASINDA

Yöresi: Afyonkarahisar / Tınaztepe

Kaynak Kişi: Ummuhan BİSİ

Tespit Tarihi: 01.09.2025

Derleyen: Emrah KALIN

Halil İlker BİSİ

Notalayan: Süleyman ARIKAN

Süre: 40

Sö ğü dün yap ra ğı dal a ra sın da
Gü ze li se ver ler dal a ra sın da
dal a ra sın da
Çir ki ni se ver ler yol a ra sın da
Ney ne yen ney ne yen ya rim yok be ni
ya rim yok be nim

-1-

Söğüdün yaprağı dal arasında

Gözeli severler bağ arasında (bağ arasında)

Çirkini severler yol arasında

Neyneyen neyneyen yarım yok benim (yarım yok benim)

-2-

Nargileyi doldur doldur tazele

Yeşil yaprağıdım döndüm gazele (döndüm gazele)

Benim vadem senden evvel yeterse

Elininen salla (da) beni mezere (oy oy mezere)

-3-

Cevahir daşına paha biçilmez

Varıp erbabına danışmayınca (danışmayınca)

Ezirayıl gelse canımı vermem

Bir dahi yarime gavuşmayınca (gavuşmayınca)

Nota 5. Tınaztepe'den Derlenmiş "Söğüdün Yaprığı Dal Arasında" adlı İş Türküsü Örneği.

Söğüdün Yaprığı Dal Arasında: Eser müzikal açıdan incelendiğinde; Uşşak makam dizisinde, inici-çıkıcı seyir özelliğine sahip ve ses genişliği 5 sestir. Eserin ritmik yapısı 6/4'dür. Eser biçimsel olarak analiz edildiğinde ise A (a+b) şeklinde tek bölümlü ve 2 cümleden oluştuğu tespit edilmiştir.

KÖROĞLU DEDİKLERİ (Köroğlu Çeşitlemesi)

Yöresi: Afyonkarahisar / Tınaztepe
Kaynak Kişi: Ummuhan BİSİ
Tespit Tarihi: 01.09.2025

Derleyen: Emrah KALIN
Halil İlker BİSİ
Notalayan: Süleyman ARIKAN
Süresi: 184

Kör oğ lu de dik le ri Bir ga ra u şak a man
Bir ga ra u şak Sev di ğim gu
şan mış Al ye şil gu şak a man Al ye şil gu
şak A man Kö roğ lu da
yan dım Kö roğ lu da dön ba na doğ ru

-1-
Köroğlu dedikleri bir gara uşak
Sevdiğim guşanmış al yeşil guşak

*Aman Köroğlu
Yandım Köroğlu
Dön bana doğru*

-2-
Köroğlu giderse ben de giderin
Yolumu yoluna gurban ederin

*Aman elleri de
Galdır golları da
Beyaz eller*

-3-
Çalı dağlarında çalı gazarın
Yudurman üsdümü de kirli gezerin

*Aman Köroğlu
Dön bana doğru
Gavırın oğlu*

-4-
Geçin bezirganlar buradan geçin
Çuhanın iyisini yarime seçin

*Aman elleri de
Galdır golları da
Beyaz elleri*

Nota 6. Tınaztepe'den Derlenmiş "Köroğlu Dedikleri (Köroğlu Çeşitlemesi)" adlı Düğün Türküsü Örneği.

Köroğlu Dedikleri Bir Gara Uşak: Eser müzikal açıdan incelendiğinde; Hüseyini makam dizisinde, inici-çıkıcı seyir özelliğine sahip ve ses genişliği 8 sestir. Eserin usûl yapısı 5/8 ve 2+3 metrik yapıya sahiptir. Eser biçimsel olarak analiz edildiğinde ise A(a+b) şeklinde tek bölümlü ve 2 cümleden oluştuğu tespit edilmiştir.

GÜDÜK MİNAREDE EZAN OKUNUR

Yöresi: Afyonkarahisar / Tınaztepe

Kaynak Kişi: Ummuhan BİSİ

Tespit Tarihi: 01.09.2025

Derleyen: Emrah KALIN

Halil İlker BİSİ

Notalayan: Süleyman ARIKAN

Süre: ♩ 190

Gü dük mi na re den
E zen o ku nur a man
E ze nin se da sı
Yer le re dö kü lür a man
Ya ri gü zel o lan
gül ler so ku nur a man
Ya ri çir kin o lan
ö lür gur tu lur a man

-1-

Güdük minarede ezen okunur
Ezenin sedası cana dokunur
Yari güzel olan güller sokunur
Yari çirkin olan ölür gurtulur

-2-

Kervan endi derler dağın ardına
Eller galksın biz gonalım yurduna
Güdük minarede ezen sesi var
Ezen sesi değil yarin yası var

Nota 7 Tınaztepe'den Derlenmiş "Güdük Minarede Ezan Okunur" adlı Düğün Türküsü Örneği.

Güdük Minarede Ezan Okunur: Eser müzikal açıdan incelendiğinde; Uşşak makam dizisinde, inici-çıkıcı seyir özelliğine sahip ve ses genişliği 7 sestir. Eserin usûl yapısı 9/8 ve 2+2+2+3 metrik yapıya sahiptir. Eser biçimsel olarak analiz edildiğinde ise A (a+b) şeklinde tek bölümlü ve 2 cümleden oluştuğu tespit edilmiştir.

GINASI GARILIR TASTA

Yöresi: Afyonkarahisar / Tınaztepe
Kaynak Kişi: Ummuhan BİSİ
Tespit Tarihi: 01.09.2025

Derleyen: Emrah KALIN
Halil İlker BİSİ
Notalayan: Süleyman ARIKAN
Süre: 190

Gı na sı ga rı lır tas tan
ney ney ney
Og lan e vi pek ha vas ta
Gız ev le ri Ga ra ga ra yas ta
ney ney ney ney a man a man

-1-
Ginası garılır tasta (ney)
Oğlan evi pek havasta
Gız evleri gara yasta (ney)

-2-
Sarı saçtan tel ayrılır (ney)
Gız anadan zor ayrılır
Goca avludan yol ayrılır (ney)

-3-
Anam hamama vardın mı? (ney)
Yunduğum yeri gördün mü?
Şimdi gıymatımı bildin mi? (ney)

-4-
Gayınnam hamama varsa (ney)
İki ayağı birden gaysa
Ak mermerler alını yarsa (ney)

-5-
Mervivenim daban daban (ney)
Kahkülleri gıldaban
Seni sevecek sevdiğin oğlan (ney)

-6-
Duz daşını duzsuz goyan (ney)
Goca avluyu ıssız goyan
Anasını gızsız goyan (ney)

-7-
Anam besler baklavaynan (ney)
Eller döver oklavaynan
Gızınız gidiyor nazınız gidiyor (ney)

-8-
Anam besler sarmaynan (ney)
Eller döver yalmaynan
Gızınız gidiyor nazınız gidiyor (ney)

Nota 8. Tınaztepe'den Derlenmiş "Ginası Garılır Tasta" adlı Düğün Türküsi Örneği.

Ginası Garılır Tasta; Eser müzikal açıdan incelendiğinde; Hüseyini makam dizisinde, inici-çıkıcı seyir özelliğine sahip ve ses genişliği 8 sestir. Eserin usûl yapısı 9/8 ve 2+2+2+3 metrik yapıya sahiptir. Eser biçimsel olarak analiz edildiğinde ise A (a+b) şeklinde tek bölümlü ve 2 cümleden oluştuğu tespit edilmiştir.

BİSİ ÖRNEĞİ

BEN HAMAMA VARDIM DA GELDİM

Yöresi: Afyonkarahisar / Tınaztepe
Kaynak Kişi: Ummuhan BİSİ
Tespit Tarihi: 01.09.2025

Derleyen: Emrah KALIN
Halil İlker BİSİ
Notalayan: Süleyman ARIKAN
Süre: ♪ 200

Ben ha ma ma var dım da gel dim

Ben ha ma ma var dum da gel dim

Yun dum da ö rün düm de gel dim

Yun dum da ö rün düm de gel dim

-1-

Ben hamama vardım da geldim
Yundum da öründüm de geldim
Ben yarime göründüm de geldim

*Olmalı yar güzel olmalı
Arayıp da dengini bulmal*

-2-

Hamamın üçtür gurnası
İçinde gelin kızlar yunası
O gızlardan biri benim olası

*Olmalı yar güzel olmalı
Arayıp da dengini bulmal*

-3-

Ben hamamı yenilerde yaptırdım
İçine helva şeker saçtırdım
Ben yarimi köşelerden baktırdım

*Olmalı yar güzel olmalı
Arayıp da dengini bulmal*

Nota 9. Tınaztepe'den Derlenmiş "Ben Hamama Vardım da Geldim" adlı Düğün Türküsü Örneği.

Ben Hamama Vardım da Geldim: Eser müzikal açıdan incelendiğinde; Uşşak makam dizisinde, inici-çıkıcı seyir özelliğine sahip ve ses genişliği 7 sestir. Eserin usûl yapısı 9/8 ve 2+2+2+3 metrik yapıya sahiptir. Eser biçimsel olarak analiz edildiğinde ise A (a+b) şeklinde tek bölümlü ve 2 cümleden oluştuğu tespit edilmiştir.

ÇUKURÖREN NERDE ÇERKEZ EVLERİN

Yöresi: Afyonkarahisar / Tınaztepe

Kaynak Kişi: Ummuhan BİSİ

Tespit Tarihi: 01.09.2025

Derleyen: Emrah KALIN

Halil İlker BİSİ

Notalayan: Süleyman ARIKAN

Süre: ♩ 200

Çu kur ö ren ner de çer kez de ev le ri
De mir de pen çi re den gel gel e der der
el le ri Yak tı be ni şu yos ma nın da
dil le ri Al ga yık çı da
al be ni be ni do laş tır Ben ö lü
yom da be ni ya re ka vuş tur

-1-

Çukurören nerde çerkez evleri
Demir pençireden gel gel eder elleri
Yaktı beni şu yosmanın dilleri
Al kayıkçı al beni dolaştır
Ben öliyorum beni yare kavuştur

-2-

Alçak daşlarının bina yapılmaz
Yüksek pençireden yare bakılmaz
Bir yar sevmeyinen dünya yıkılmaz
Yansın İzmir demiryolu yıkılsın
Beni yardan ayıranlar kör olsun

-3-

İstanbul'un ortasında çeşmesi
Zapdiyenin ayağında çizmesi
Ne hoş olur hovardaynan gezmesi
Aman Allah üç gün bana ara ver
Bu seviyi benden al da yare ver

-4-

Gışladan gışlaya duyulur sesler
Asgere dağılmış püsküllü fesler
Aşgerin çocuğunu emmisi besler
Aman Allah al başımdan sevdayı
Genç yaşımda zından ettin dünyayı

-5-

İstanbul'un ortasında Meteriz
Meteriz'e telli gürşun atarız
Üç gardaşız bir orduya yeteriz
Aman Allah al başımdan dumanı
Genç yaşımda zından ettin dünyayı

Nota 10. Tınaztepe'den Derlenmiş "Çukurören Nerde Çerkez Evlerin" adlı Asker Türküsü Örneği.

Çukurören Nerde Çerkez Evlerin; Eser müzikal açıdan incelendiğinde; Uşşak makam dizisinde, inici-çıkıcı seyir özelliğine sahip ve ses genişliği 8 sestir. Eserin usûl yapısı 9/8 ve 2+2+2+3 metrik yapıya sahiptir. Eser biçimsel analiz edildiğinde ise A (a+b) şeklinde tek bölümlü ve 2 cümleden oluştuğu tespit edilmiştir.

BİSİ ÖRNEĞİ

MEZARIMIN TAŞI KIBLEYE KARŞI

Yöresi: Afyonkarahisar / Tınaztepe
Kaynak Kişi: Ummuhan BİSİ
Tespit Tarihi: 01.09.2025

Derleyen: Emrah KALIN
Halil İlker BİSİ
Notalayan: Süleyman ARIKAN
Süre: ♩ 180

Me ze ri min ta şı kıb le ye kar şı Üs tü mün çi me ni de
gö zü mün ya la Üs tü mün çi me ni de gö zü mün ya şı
Ka zi mi öl dü ren ler ol muş kı ral ba şı A man as lan Ka zi mim de
yer de ya tı yor Gay tan bı yık la rı da ga na ba tı yor

-1-

Mezerimin daşı gılbeye karşı
Üsdümün çimeni (de) gözümün yaş
Kazimi öldürenler olmuş kiral başı

*Aman aslan Kazimim (de) nerde yatıyor
Gaytan bıyıkları (da) gana batıyor*

-2-

Mezer arasında ganlar gasaplar
İnsan sevdiğine (de) gamalar mı saplar

*Aman aslan Kazimim (de) nerde yatıyor
Gaytan bıyıkları (da) gana batıyor*

-3-

Kazimin evleri hamama yakın
Sağına soluna hamaylı dakın

*Aman aslan Kazimim (de) nerde yatıyor
Gaytan bıyıkları (da) gana batıyor*

Nota 11. Tınaztepe'den Derlenmiş "Mezarımın Taşı Kibleye Karşı" adlı Ağıt Örneği.

Mezarımın Taşı Kibleye Karşı; Eser müzikal açıdan incelendiğinde, Kürdi makam dizisinde, inici-çıkıcı seyir özelliğine sahip ve ses genişliği 7 sestir. Eserin usûl yapısı 9/8 ve 2+2+2+3 metrik yapıya sahiptir. Eser biçimsel olarak analiz edildiğinde ise A (a+b) şeklinde tek bölümlü ve 2 cümleden oluştuğu tespit edilmiştir.

Ummuhan Bisi'nin Kaynaklık Ettiği Halk Müziği Örneklerinin Müzikal Analizi

Eser Adı	Makam Dizisi	Seyir Özellikleri	Ses Genişliği	Ritmik Yapısı	Metrik Örgüsü	Biçimi
Ben Hamama Vardım da Geldim	Uşşak	İnici-Çıkıcı	7 Ses	9/8	(2+2+2+3)	A (a+b)
Çukürören Evleri	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	8 Ses	9/8	(2+2+2+3)	A (a+b)
Gınası Garılır Tasta	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	8 Ses	9/8	(2+2+2+3)	A (a+b)
Güdük Minarede Ezan Okunur	Uşşak	İnici-Çıkıcı	7 Ses	9/8	(2+2+2+3)	A (a+b)
Karabiber Soyulmaz	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	8 Ses	4/4		A (a+b)
Köroğlu Dedikleri Bir Gara Uşak	Hüseyni	İnici-Çıkıcı	8 Ses	5/8	(2+3)	A (a+b)
Mezarımın Taşı Kibleye Karşı	Kürdi	İnici-Çıkıcı	7 Ses	9/8	(2+2+2+3)	A (a+b)
Ninni Diyim Uyudem	Hicaz	İnici-Çıkıcı	6 ses	Serbest		a+b
Sarı Çamin Ayazı	Uşşak	İnici-Çıkıcı	8 Ses	9/8	(3+2+2+2)	A (a+b)
Söğüdüün Yaprığı	Uşşak	İnici-Çıkıcı	5 Ses	6/4	(2+3)	A (a+b)
Ümmü Çeşmesinin Önü Çayırılık	Uşşak	İnici-Çıkıcı	8 Ses	4/4		A (a+b)

Tablo 1. Ummuhan Bisi'nin Kaynaklık Ettiği Eserlerin Müzikal Analizi.

Tınaztepe ilçesinde yapılmış olan derleme faaliyetleri sonucunda Ummuhan Bisi'den derlenen eserler yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre eserlerin makamsal yapıları incelendiğinde genellikle Hüseyni, Uşşak, Kürdi ve Hicaz makam dizisinde oldukları görülmektedir. Eserler seyir özellikleri göz önüne alındığında çıkıcı-inici oldukları tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında eserlerin ses genişlikleri genellikle 5-8 ses aralığındadır. Ritmik yapıları ise 4/4, 6/4, 5/8, 9/8 olarak tespit edilmiştir. Eserler biçimsel olarak analiz edildiğinde genelde bir bölümlü ve iki cümleli olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Tınaztepe yöresinde yaşayan kaynak kişi Ummuhan Bisi'nin müzikal hafızası üzerinden yerel halk müziği kültürünün yapısal, tematik ve toplumsal boyutlarını belgelemeyi amaçlamıştır. Alan çalışması sonucunda derlenen 11 türkü, yalnızca bireysel bir icra repertuarı

değil, aynı zamanda yöredeki kadın varlığının sözlü kültüre olan somut katkısını göstermiştir. Araştırma kapsamında tespit edilen türküler; ninni, düğün-kına, tarla-yayla türkülerini bağlamında tasnif edilmiştir. Bu bağlamda derlenmiş olan türküler hem etnomüzikolojik hem de sosyokültürel ölçütlerle değerlendirilmiştir. Müzikal analizler, derlenen eserlerin Hüseyini, Uşşak, Kürdi, Hicaz makam yapıları içinde şekillendiğini, usul bakımından serbest, 4/4, 6/4, 5/8, 9/8 kalıpların ağırlıklı olduğunu göstermektedir. Ezgi hatlarının genellikle dar bir ses aralığında geliştiği, metin-melodi ilişkisinin sözel vurguya dayalı olduğu görülmüştür. Ayrıca tespit edilen eserlerin Sandıklı, Dinar ve Şuhut yöresinde icra edilen geleneksel halk müziklerinden doğal olarak etkilenmiş olduğu öngörülmüştür. Ummuhan Bisi repertuarı, Tınaztepe'nin kültürel tarihine dair iki önemli olguya işaret etmektedir: Birincisi, halk müziği üretiminin hâlâ sözlü aktarım geleneğinin olması; ikincisi ise kadınların bu geleneğin önemli bir konumunda bulunmasıdır. Bisi'nin müzikal belleğinde yer alan türküler, sadece bireysel anlatılar değil, yöre halkının duygusal ve tarihsel deneyiminin ses karşılığıdır. Bu bağlamda, her türkünün bir toplum hafızası olması, Bisi'nin ise bu hafızanın önemli bir taşıyıcısı olması önemli bir bulgu olarak görülmektedir. Çalışma kapsamında öneriler:

1. Gelişen teknoloji ve bu duruma bağlı olarak yaygınlaşan şehir yaşıntısı kırsal bölgeden şehre göçü artırmış, bu bağlamda kaynak kişi niteliği taşıyan kişilerin kaynaklık ettiği ürünleri aktaramamasının bu ürünlerin kaybına neden olduğunu göstermektedir. Bu duruma bağlı olarak derleme faaliyetlerini yapacak donanımına sahip kişilerin devlet kurumlarına bağlı olan araştırma merkezlerinde görevlendirilmesi önerilmektedir.
2. Ummuhan Bisi'den derlenen 11 türkü, Afyonkarahisar yöresinin dijital kültür belleğine kazandırılmalı, bu kapsamda notalar, ses kayıtları ve transkripsiyonlar kamu erişimine açık bir dijital müzik arşivi çatısı altında toplanmalıdır. Hatta bu uygulama farklı yörelerden tespit edilen halk türkülerini içinde yapılmalıdır.
3. Derlenen türkülerin TRT repertuarına ve diğer ilgili müzikal kaynaklara materyal olarak dâhil edilmesi, yöresel repertuarın korunması, yaşatılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına önemli katkılar sunduğundan, bu nitelikteki çalışmalar, kurumsal ve akademik düzeyde mutlaka desteklenmelidir.
4. Bu tip çalışmalardan elde edilen verilerin belgesel veya canlı icralar gibi performans temelli etkinlikler düzenlenerek, kadın hafızasının görünürlüğünün artırılması önerilmektedir.

Sonuç olarak, Ummuhan Bisi'nin hafızasında saklı olan ve bu araştırma kapsamında tespit edilen türküler; Tınaztepe yöresinin sesle örülmüş bir kültürel haritası niteliğindedir. Bu repertuvarın, bireysel hafızadan toplumsal hafızaya uzanan bir sürekliliği temsil ettiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Açar, Y., Şen, Y. (2014). *Trt Türk Halk Müziği Repertuarında Bulunan Kına Türkülerinin Makam Dizileri Yönünden Analizi*. The Journal of Academic Social Science.
- Boratav, P. N. (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Çınar, A. (2010). *Anadolu Halk Müziğinde Yerel Söyleyiş Özellikleri Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Dönmez, A. O. (2023). *Muğla Yöresine Ait Bir Kına Türküsü Üzerine Derleme Çalışması*. Yegâh Müzikoloji Dergisi, 6(2), 344-365. <https://doi.org/10.51576/ymd.1352038>
- Eroğlu, A. F. (2015). Türkler'de ninnilerin fonksiyonu ile ilgili bazı tespitler. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/614655>
- Gök Akyıldız, Ş. (2020). *Kadın Hafızası ve Halk Müziği: Anadolu'dan Sözlü Kültür Örnekleri*. İstanbul: Müzik Kültürü Araştırmaları Derneği Yayınları.
- Gülüm, E. (2021). *Kanonik İmge, Kültürel Bellek ve Sözlü Edebiyat Arasındaki Simbiyotik İlişkilerin Belirginleştirilmesi, Açıklanması ve Değerlendirilmesi*. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 21(1), 211-230. <https://doi.org/10.32449/egetid.886895>
- Gümüş, T. (2021). *Kültür Aktarımı ve Kadın: Sözlü Anlatı Türleri Üzerinden Bir Değerlendirme*. YAZIT Kültür Bilimleri Dergisi, 1(1), 10-17. <https://doi.org/10.29228/yazitdergisi.51233>
- İrten, S. (2019). *Türk Halk Müziğinde Kadının Müzikal İfadeleri ve Toplumsal Cinsiyet*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Karazeybek M. ,Polat, Z., İlgar, Y., Küçükurt,Ü. ,Hüseyioğlu,Y., İlaslı, A., Türkes, O., Uyan, M., Yetişkin, M.,Bisi,H. İ.,Kervankıran, İ.,Özçelik, E.(2009) *Tınaztepe(Uyum Ajans) Tınaztepe Belediyesi Kültür Yayınları*.
- Mardin, E. (2023). *Yerel Müzik Kültürünün Sürdürülebilirliği Üzerine Etnomüzikolojik Bir Değerlendirme*. Türk Kültürü ve Müzik Araştırmaları Dergisi, 15(2), 85-104. <https://doi.org/10.xxxx/tkma.2023.15.2.85>
- Özdek, A. (2010). *Türkü Derlemeciliğinde Kaynak Kişi Olarak Kadın*. 2010 Bir Bilim Kategorisi Olarak Kadın: Edebiyat, Dil, Kültür ve Sanat Çalışmalarında Kadın Sempozyumu (219-227). Konya/Türkiye

Özdemir, N. (2024). *Kadınların Halk Müziği Geleneğindeki Rolü ve Kültürel Aktarım Süreçleri: Afyonkarahisar Örneği*. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Yaltırık, H. (2012). *Türkülerde “Ninni” ve Sümer İzleri*. EÜ Devlet Türk Müsikîsi Konservatuvarı Dergisi, 2, 37-62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/751130>

Yaşar, S. (2019). *Afyonkarahisar Geleneksel Halk Müziği*. Afyonkarahisar sanat ve müzik ansiklopedisi (uyum ajans). kültür yayınları-.

Kişisel Görüşmeler

Bisi, U., (2025, Eylül 1). Kişisel görüşme, Afyonkarahisar.

Bisi, H., (2025, Eylül 1). Telefon Görülmesi, Afyonkarahisar.

Web Kaynakları

(Erişim adresi: www.repertukul.com), (Erişim tarihi: 12/10/2025).

EXTENDED ABSTRACT

This study examines the position of women in the folk music tradition, their roles in the transmission of local culture, and the functions and contributions of women's memory in the preservation and sustainability of local musical heritage, based on the musical memory of Ummuhan Bisi, a tradition bearer living in the town of Tınaztepe, Afyonkarahisar. As in many regions of Anatolia, women in Tınaztepe are not only performers of music but also carriers of cultural identity and transmitters of collective memory. In this respect, the study reveals that women's memory constitutes an important form of social memory that preserves, conveys, and sustains local musical culture. The research, conducted in the town of Tınaztepe (Afyonkarahisar), was carried out using qualitative research methods, with semi-structured interviews and observation techniques as data collection tools. During fieldwork conducted in 2025, interviews were held with Ummuhan Bisi, the main source person, and Halil Bisi who contributed to local documentation studies. These interviews provided valuable information and observations on the musical life of the region. In this process, a total of eleven folk songs were collected and recorded. The sound recordings were transcribed into musical notation, and the songs were analyzed together with interview data through content analysis, descriptive interpretation, and musical analysis. The collected songs were classified under five main categories: lullabies, henna-wedding songs, field-plateau (work) songs, soldier songs,

and laments. This classification follows Boratav's (1969: 163-164) framework, in which folk songs are categorized by content and performance context as lyrical songs, humorous-satirical songs, narrative songs, work songs, ceremonial songs, and dance songs. The identification and classification of these songs are considered significant in revealing the functional distribution of folk music within the local life cycle in Tinaztepe. Findings show that Ummuhan Bisi's musical memory reflects the concept of womanhood and its cultural representations in Tinaztepe in a multidimensional way. Lullabies serve to lull children to sleep, support language development, and provide a means of emotional dialogue between mother and child. Henna and wedding songs emphasize communal and emotional sharing within social and ceremonial contexts. In field and plateau (work) songs, music functions as a unifying force that brings people together and strengthens collective labor; whereas soldier songs express symbolic representations of patriotism and the emotional act of sending loved ones off to military service. Musical analyses revealed that the collected songs employ Hüseyni, Uşşak, Kürdi, and Hicaz modal structures, all characterized by descending-ascending melodic motion. Rhythmically, they are constructed in free meter, 4/4, 6/4, 5/8, and 9/8 time signatures. The melodic ranges of the songs generally span five to eight notes. Formal analyses indicate that most of the songs consist of a single section comprising two phrases. These musical features confirm that the tradition is sustained not by professional performance but within a living oral transmission system. Personal interviews also provided insights into the local terminology used to describe music, the traditional performance environments, and the social contexts in which these musical practices occur. The case of Ummuhan Bisi clearly demonstrates the power of women to shape collective memory through music. Her repertoire constitutes a "sonic archive" that reflects the socio-cultural history of Tinaztepe. The sincerity of the lullabies, the dramatic expression in henna songs, the themes of nature and labor in field-plateau melodies, and the sorrow embodied in laments highlight the dual role of women as both producers and transmitters of culture. In conclusion, Ummuhan Bisi holds a significant position as a symbol of the musical culture sustained through women's memory in the Tinaztepe region. Accordingly, it has been concluded that women's memory plays a decisive role in the folk-music tradition of Tinaztepe, and that Ummuhan Bisi is one of its living representatives. The eleven songs collected from the town of Tinaztepe were analyzed both musically and socio-culturally, documenting the distinctive character of the region's folk-music tradition. The study shows that women are cultural carriers who preserve and transmit identity, demonstrating the

crucial role of women's memory in the preservation, archiving, and transmission of local musical heritage. As Dönmez (2023: 345) states, "*Folk songs are cultural and artistic products that express the emotions of the individuals who constitute a nation.*" From this perspective, the importance of cultural heritage for society becomes evident. This research therefore represents an important example that highlights the need to expand ethnomusicological and cultural-heritage-oriented studies and to strengthen efforts toward heritage preservation. Based on the findings, it is recommended that similar repertoires collected from other regional performers be systematically documented, that digital archives be established, and that these works be incorporated into performance-based projects promoting regional culture. Another recommendation is the establishment of folk-culture research centers and the active involvement of local administrations in supporting such initiatives. Finally, it is expected that this study will provide a foundation for new research contributing to cultural sustainability and to the recognition of women's essential role in the continuity of musical heritage.